

Teresa Giedz-Topolewska

Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Chełmie (Polska)

ORCID: 0009-0005-8956-1107

Język na usługach propagandy – o nowomowie we współczesnym rosyjskim dyskursie politycznym

Language in the service of propaganda – on newspeak in contemporary Russian political discourse

Abstrakt

Artykuł podejmuje problem funkcjonowania nowomowy w oficjalnym rosyjskim dyskursie politycznym i medialnym po 2022 roku. Punktem wyjścia jest koncepcja George’a Orwella, według której nowomowa stanowi język podporządkowany ideologii totalitarnej, eliminujący możliwość samodzielnego myślenia. Analiza opiera się na audycjach propagandowych, wystąpieniach polityków – w tym Władimira Putina – oraz artykułach prasowych publikowanych w przestrzeni internetowej. Celem opracowania jest ukazanie mechanizmów i środków manipulacji językowej, które pozwalają kreować czarno-biały obraz rzeczywistości, oparty na opozycji „my – oni”. Szczególną uwagę poświęcono wykorzystaniu stereotypowych klisz językowych, słów-symboli, eufemizmów, deformacji semantycznej oraz odwołań do religii i historii, które intensyfikują przekaz emocjonalny kosztem informacyjnego. Przedstawione przykłady dowodzą, że język rosyjskiej propagandy pełni funkcję perswazyjno-rytualną, służąc legitymizacji działań wojennych i konsolidacji

społeczeństwa wokół władzy, a zarazem stanowi narzędzie manipulacji i dezinformacji.

Słowa kluczowe: *nowomowa, propaganda, dyskurs polityczny, język rosyjski, manipulacja językowa.*

Abstract

The present paper is focused on newspeak functioning after 2022 in Russian formal political and medial discourse. The starting point is related to George Orwell's idea according to which it is now a language subordinated to totalitarian ideology, eliminating the possibility of applying free thinking. The analysis is based on propaganda broadcasts, publications by politicians - including Vladimir Putin - and press articles published on the Internet. The aim of the study is to show devices and tools of linguistic manipulation, which are tools that create a black and white image of reality, based on the opposition "us - them". In this article, extreme attention is paid to stereotypical linguistic clichés, word-symbols, euphemisms, semantic deformations, and updates to religion and history that intensify emotional messages at the expense of information. Examples were presented proving that the language of Russian propaganda is fully persuasive and ritualistic, equipped with the legitimization of military activities and consolidation of society around the ruling class, and is also a tool of manipulation and disinformation.

Key words: *Newspeak, propaganda, political discourse, Russian language, linguistic manipulation.*

Nowomowa (ang. *Newspeak*) – termin wprowadzony przez George'a Orwella w antyutopii *Rok 1984*. Orwellowska nowomowa, czyli sposób porozumiewania się w stworzonej przez pisarza Oceanii, to „język podporządkowany totalitarnej tyranii i jej socjotechnicznym potrzebom”. (Sławiński, 1988, s. 318) Właściwością nowomowy jest eliminacja wyrażen językowych niekorzystnych z punktu widzenia ideologii (np. *wolność, sprawiedliwość, honor*), a przez to także pozytywnych konotacji towarzyszących ich znaczeniu. Podstawowe zasoby leksykalne to proste, łatwe do wymówienia słowa, dotyczące życia codziennego, potrzebne do przekazywania konkretnej, aktualnej informacji. Zatem w Orwellowskiej nowomowie uznane za zbędne są leksemy abstrakcyjne, oznaczające wartości wyższe, uniwersalne. Wprowadzane przez rządzących zmiany językowe ukierunkowane są na pozbawienie społeczeństwa możliwości samodzielnego myślenia, formułowania opinii, sądów,

ponieważ przekaz oficjalny nie podlega dyskusji. Lakoniczność zaś nowej leksyki ma sprzyjać ograniczeniu wysiłku mówiącego, przede wszystkim wysiłku intelektualnego.

Z czasem termin Newspeak stał się określeniem quasi-języka stosowanego w państwach totalitarnych. Najsłynniejszym polskim badaczem nowomowy jest Michał Głowiński. (1990; 1991; 2009) Nie sposób nie wymienić również prac Jerzego Bralczyka, który bada problem propagandy i manipulacji językowej w tekstach o charakterze perswazyjnym, przede wszystkim w języku polityki (Bralczyk, 2002; 2003; 2007), ale także w reklamie (Bralczyk 1996). Badania dotyczące rosyjskiej nowomowy (ros. *новояз*) stały się możliwe w okresie przemian demokratycznych zainicjowanych przez pieriestrojkę. Analizą języka propagandy radzieckiej, określanego również jako *советский язык, деревянный, дубовый язык, язык лжи, язык пропаганды* zajęli się m.in. tacy językoznawcy, jak Jelena Ziemskaja (Земская, 1996a; 1996b; 1997), Maksim Krongauz (Кронгауз, 1993) w Rosji i Lew Zybatow (1995), Aleksandr Duliczenko (Дуличенко, 1994) za granicą. Aleksandr Skoworodnikow w publikacji *Экология русского языка* nowomowę definiuje jako „идеологизированный язык тоталитарного общества” i dalej stwierdza: „В российской речевой практике новоязом называют обычно официально-бюрократический язык советской эпохи, обслуживающий идеологию правящей коммунистической партии”. (Сковородников, 2017, s. 173) Bez wątpienia można stwierdzić, że nowomowa jako narzędzie propagandy politycznej jest nadal stosowana we współczesnych oficjalnych mediach rosyjskich. Niektórzy językoznawcy zwracają uwagę na nasilenie się w dyskursie publicznym zjawisk językowych, właściwych nowomowie. Białoruska badaczka Tatiana Rumiancewa zauważa, że współczesna nowomowa, podobnie jak radziecka, ma za zadanie «скрывать истинное положение дел в обществе и контролировать сознание людей». (Румянцева, 2012, s. 412-413) Problemem manipulacji językowej we współczesnych rosyjskich środkach przekazu zajmuje się Galina Kopnina. (Копнина, 2007) Jednak obecnie, zwłaszcza po wybuchu wojny rosyjsko-ukraińskiej, prowadzenie badań dotyczących języka propagandy może odbywać się jedynie w ośrodkach naukowych za granicą, gdyż w Rosji mogłoby pociągnąć za sobą poważne konsekwencje, w tym także prawne.

Michał Głowiński określa nowomowę mianem quasi-języka, mającego pewne właściwości stylu językowego, o czym świadczy szerokie występowanie określonej leksyki i frazeologii, a także nabór właściwych jej gatunków wypowiedzi. Wprawdzie jego prace poświęcone są polskiej nowomowie, jednak z powodzeniem można je odnieść nie tylko do „nowojazu” obecnego w propagandzie radzieckiej, ale także do współczesnej nowomowy stosowanej w środkach przekazu. Naturalnym środowiskiem funkcjonowania tej odmiany języka jest publicystyka polityczna. Jednak, zdaniem Michała Głowińskiego, ambicje nowomowy nie ograniczają się do tej sfery użycia, z czasem poszerza ona swoje strefy wpływu, pretenduje na wzorcowość stylu komunikacji

i uniwersalność. Zatem dąży do zajęcia miejsca języka literackiego. Wśród wskazywanych przez badaczy cech nowomowy wymienić można: ideologizację języka, dużą częstotliwość użycia stereotypowych wyrażen językowych (np. rozbudowanych peryfrastycznych określeń przedmiotu), klisz językowych oraz słów-symboli, słów-etykiet, naruszanie reguł konwersacji w celu manipulacji językowej poprzez kłamstwo, niedomówienia lub eufemizację, desemantyzację oddzielnych wyrazów lub całych fragmentów tekstu, kompensację niedoborów znaczenia emocjonalizacją, waloryzacją czy rytualizacją tekstu, bezosobowość przekazu, stosowanie imperatywnych i prohibitywnych konstrukcji często z zastosowaniem tzw. nie-słów (*несоблюдение, невыполнение*).

Przedmiotem badań w niniejszym opracowaniu są zjawiska językowe zachodzące w oficjalnej publicystyce rosyjskiej w okresie od lutego 2024 r. do dziś. Za źródło materiału językowego posłużyły audycje propagandowe Władimira Sołowjowa, Margarity Simonian, Olgi Skabiejewej, Dmitrija Kisieliowa, Artioma Szejnina, Andrieja Norkina i in.,¹ a także artykuły prasowe (w internetowych wydaniach) oraz teksty wystąpień Władimira Putina i innych czołowych polityków rosyjskich publikowane w Internecie. Celem pracy jest wskazanie na mechanizmy i środki manipulacji językowej stosowane we współczesnych rosyjskich tekstach propagandowych w oparciu o wymienione wyżej cechy nowomowy oraz przedstawione przez Stanisława Barańczaka (1975) mechanizmy perswazji. Wydaje się, że z powodzeniem można je zastosować do analizy tekstów propagandowych, w których również, jak w tekstach perswazyjnych, chodzi o przekonanie odbiorców do pewnych opinii i spowodowanie określonych zachowań, jednak dopuszczalne są zabiegi o charakterze manipulacyjnym, często nieetyczne, jak wprowadzanie w błąd, deformacja przedstawianych zjawisk – hiperbolizacja jednych i pomijanie innych, podawanie opinii zamiast faktów, nadmierna emocjonalizacja tekstu kosztem jego informatywności.

Rzeczywistość kreowana przez rosyjską propagandę opiera się na opozycji: my – oni, a jej człony dzieli wyraźna i nieprzenikalna granica. Polaryzacja świata łączy się z rozdzieleniem i odpowiednim przyporządkowaniem wartości: pozytywne zawsze wiążą się z pierwszym członem opozycji, negatywne odnoszą się do wszystkich, których nazywamy mianem „oni”. Mechanizm ten Stanisław Barańczak opisuje jako „mechanizm symplifikacji rozkładu wartości, czyli spełnienie warunku łatwej orientacji aksjologicznej”. (Barańczak, 1975) Oczywiście, że grono określane jako „my” tworzą przedstawiciele władz rosyjskich, zwolennicy tzw. specjalnej operacji wojennej oraz propagandyści, a także – w zależności od sytuacji – niektórzy przedstawiciele innych krajów, uznawanych za sojuszników, natomiast „oni” to broniący swojego kraju Ukraińcy, opozycjoniści rosyjscy nieakceptujący polityki Kremla oraz władze i obywatele państw zachodnich, wspierający Ukrainę. Propaganda przeciwstawia walczące ze sobą państwa, akcentując sprzeniewierzenie się Ukraińców wspólnej historii,

¹ Audycje o charakterze propagandowym, z których został zaczerpnięty materiał językowy to m.in.: 60 минут, Время покажет, Вечер с Владимиром Соловьевым, Место встречи.

stąd określenia *братский народ*, *братья украинцы* przeplatają się z nazwami: *нерусь*, *вырусь*. Podobną funkcję pełnią pogardliwe określenia: *укры*, *укропы*, *хохлы*, *хохляндия*, *укрленд*. Celem propagandy jest przede wszystkim zohydzenie przeciwnika, pozbawienie go ludzkich cech poprzez użycie określeń typu *нелюди*, *вылюди*. Odczłowieczeniu Ukraińców mają służyć również formacje z przedrostkiem *недо-*: *недонарод*, *недострана*, *недолюди*. W pierwszej fazie konfliktu zbrojnego dominującym hasłem przedstawionym jako cel wojenny była tzw. *денацификация* – przypisywano Ukraińcom wyznawanie ideologii faszystowskiej (nazizmu), w związku z tym powszechne były (i są nadal) określenia typu *нацики*, *укрфашисты*. Z czasem o nazizm zaczęto oskarżać nie tylko Ukraińców, lecz również państwa zachodnie. W odniesieniu do prezydenta Wołodymyra Zeleńskiego pojawiało się określenie *недофюрер*, wskazujące na analogię do przywódcy Trzeciej Rzeszy i jednocześnie niosące pogardliwą konotację, zaś w odniesieniu do państwa ukraińskiego – nazwa *Салорейх*, nawiązująca nie tylko do faszystowskich Niemiec, ale także do stereotypowego przekonania o popularnym w Ukrainie produkcie spożywczym. Postrzeganie przedstawicieli innych narodowości poprzez pryzmat stereotypów już samo w sobie jest dla nich dyskredytujące. Wśród innych określeń nawiązujących do historii zwraca uwagę również wysoka częstotliwość użycia nazw *бандеровцы* lub błędnie *бендеровцы* (co nasuwa skojarzenie nie z Stepanem Bandera, lecz z Ostapem Benderem wywołując niezamierzony przez propagandę efekt komiczny). Nazwa ta, podobnie jak określenie prezydenta Ukrainy mianem *петлюровская тряпка*, mają nie tylko poniżyć Ukraińców, lecz również zaakcentować ich wrogie nastawienie do Rosji.

Propagandyści zwracają uwagę także na relacje Ukrainy z państwami Zachodu, gdzie z jednej strony pojawiają się określenia *верноподданные*, *вассалы*, z drugiej zaś – *кукловоды*, *сузерены*, *гегемоны*, *заокеанские хозяева*, co ma podkreślić niesamodzielność władz ukraińskich, ich serwilizm wobec krajów sojuszniczych. Rosyjski ekspert wojenny Aleksandr Artamonow posuwa się jeszcze dalej, nazywając Ukraińców ludźmi „drugiego sortu”:

С нами воюет НАТО и я не очень высокого мнения об украинцах, потому что я не вижу, чтобы они восставали и что-то такое делали. У меня к ним отношение гораздо ниже, чем к русским, потому что я не вижу никаких восстаний, никакого возмущения. Я буду настаивать на том, что эти люди, к сожалению, люди второго сорта. Коль скоро их вполне устраивает, что их детей разбирают на органы, их жен отправляют в лупанарий, их самих отправляют на фронт.
(А. Артамонов)²

² На «Первом канале» украинцев назвали «людьми второго сорта». Теперь z-сообщество обсуждает. является ли это фашизмом или нет. <https://www.agents.media/na-pervom-kanale-ukraintsev-nazvali-lyudmi-vtorogo-sorta-teper-z-soobshhestvo-obsuzhdaet-yavlyaetsya-li-eto-fashizmom-ili-net/>, 15.07.2024.

W podobnym tonie często wypowiada się o Ukraińcach W. Putin:

Жить по правилам США готовы политические мазохисты и другие последователи нетрадиционных политических отношений.
(В. Путин)³

Określenia stosowane przez rosyjską propagandę w odniesieniu do Ukraińców i ich ojczyzny są nie tylko nośnikami negatywnych wartości, mają również za zadanie potęgowanie napięcia emocjonalnego. Jednak wielokrotnie powtarzane tracą walor świeżości, ulega osłabieniu ich ładunek emocjonalny, przestają więc spełniać swoją funkcję. W związku z tym konieczne jest wprowadzanie nowych elementów dyskursu, nowych ocen i pseudoinformacji, dlatego też pojawiają się oskarżenia Ukraińców i przedstawicieli tzw. *коллективного запада* czy raczej *Геёроны* o nietradycyjne zachowania seksualne, szerzenie tzw. *ЛГБТ-пропаганды*, brak poszanowania rodziny i tradycyjnych wartości, upowszechnienie operacji zmiany płci itp.:

Разве мы хотим, чтобы у нас здесь, в нашей стране, в России, вместо мамы и папы был родитель №1, №2, №3? Совсем спятили? Разве мы хотим, чтобы в наших школах с начальных классов детям навязывали извращения, которые ведут к деградации и вымиранию, чтобы им вдалбливали, что кроме женщины и мужчины существуют ещё некие гендеры, и предлагали сделать операцию по смене пола?
(В. Путин)⁴

W tekstach propagandy Ukraińcy oprócz wartości rodzinnych odrzucają także wartości religijne, stają się wyznawcami satanizmu:

С Божьей помощью мы обязательно победим. С нами Бог. Потому что мы воюем за то, чтобы оставаться людьми, чтобы семья это была мама, папа и дети, а не дядя, дядя и какой-то непонятно кто. Против нас воюют силы зла, силы тьмы, сатанинские силы. И не надо к этому относиться как к каким-то сказкам. (Д. Певцов)⁵

Вообще, если вдуматься, то, что происходит, это сатанизм. Чисто бесы, по-другому и не скажешь. (...) Если мы имеем дело со слугами князя тьмы, если мы имеем дело с сатанинским началом, о каких переговорах и с кем мы говорим? Какие могут быть переговоры с сатаной? Они все время лгали, это и есть основа западной сатанинской цивилизации. (В. Соловьев)⁶

³ Стенограмма выступления Владимира Путина 30 сентября 2022. <https://www.kp.ru/daily/27452.5/4655517/>, 15.07.2024.

⁴ Путин: для России неприемлемо, чтобы детям навязывали извращения. <https://tass.ru/politika/15921455>, 15.07.2024.

⁵ «Против нас воюют силы зла, это силы тьмы, сатанинские силы» — Дмитрий Певцов мобилизованным. <https://svtv.org/online/protiv-nas-voiuut-sily-zla-eto-sily-tmy-sataninskiie-sily-dmitrii-pievtsov-mobilizovannym/>, 15.07.202.

⁶ Соловьев назвал Украину и Запад слугами сатаны и призвал их уничтожить как Содом и Гоморру. <https://www.agents.media/soloviev-propaganda-satan-servants/>, 15.07.2024.

Zatem po stronie Ukrainy, zdaniem propagandy, walczą siły zła, dla Rosjan zaś tocząca się wojna jest nie tylko *отечественная*, lecz nawet *священная*:

Существует мнение, что в скором времени СВО переименуют в контртеррористическую операцию. Кто-то говорит даже, что это будет Отечественная война, но я считаю, что и этого недостаточно. Правильно это назвать "священная война". Существует такое древнее русское междометие "гойда!", означающее призыв к немедленному действию. Как же нам не хватает сейчас таких боевых кличей. Гойда, братья и сестры! Бойся, старый мир, управляемый безумцами, извращенцами, сатанистами! Бойся, мы идём! Гойда! (И. Охлобыстин)⁷

Rosji przypisywane są wartości wyższe, jak ojczyzna, wiara, patriotyzm, bohaterstwo, a także miłość, przyjaźń, przywiązanie do tradycji: *Родину защищать, честь и доблесть российского солдата, с нами Бог*:

Есть что-то, что всех нас объединяет. Сегодня в России мы называем это нашими традиционными ценностями. Это фундамент нашей жизни, нашего бытия. (В. Путин)⁸

W swoich wystąpieniach W. Putin odwołuje się nawet do Pisma Świętego:

Нет больше той любви, как если кто положит душу свою за друзей своих (В. Путин)⁹

Nieprzypadkowo w wystąpieniach Putina pojawia się również wiele nawiązań historycznych, które mają sugerować, że współczesna Rosja jest spadkobierczynią Rusi Kijowskiej, żołnierze walczący na Ukrainie kontynuują zwycięskie pochody Potiomkina, Suworowa, Uszakowa, on sam zaś jest godnym następcą i kontynuatorem osiągnięć Piotra I, Katarzyny II:

Петр I Северную войну 21 год вел. Казалось бы там, воевал со Швецией, что-то отторгал... Ничего не отторгал! Он возвращал! Да, так и есть! Там, где Петербург основан - он когда заложил новую столицу, ни одна из стран Европы не признавала эту территорию за Россией, все признавали ее за Швецией. А там испокон веков наряду с финно-угорскими народами жили славяне, причем территория находилась под контролем российского государства. То же самое и в западном направлении. Это касается Нарвы – его первых походов. Чего он полез-то туда? Возвращал. И укреплял. Вот чего делал. Ну,

⁷ Иван Охлобыстин о войне. <https://starsaboutwar.in.ua/ru/ivan-okhlobystin>, 15.07.2024.

⁸ Путин назвал традиционные ценности фундаментом российского бытия. <https://www.vedomosti.ru/society/news/2024/03/06/1024121-traditsionnie-tsennosti-fundamentom>, 15.07.2024

⁹ Путин: "Нет больше той любви, как если кто положит душу свою за друзей своих". <https://www.slavicsac.com/2022/03/20/putin-crimea-luzhniki/>, 15.07.2024.

судя по всему, на нашу долю тоже, значит, выпало возвращать и укреплять. (В. Путин)¹⁰

Teksty propagandy pełne są wyrazów-symboli takich jak: *фашизм, нацизм, содомия, сатанизм, терроризм* odnoszących się do strony ukraińskiej oraz *родина, патриотизм, вера, традиция, семья* zarezerwowanych dla strony rosyjskiej. Wyrazy te, odwołując się do pojęć tkwiących głęboko w świadomości ludzkiej, umotywowanych historycznie lub religijnie, niosących duży ładunek waloryzujący, pozwalają z łatwością sterować odbiorcami. Oficjalny rosyjski dyskurs publiczny kreuje zatem uproszczony obraz świata, zredukowany do dwóch stron i czarno-białego systemu wartości. Odbiorca nie musi się zastanawiać, analizować, propaganda zwalnia go z konieczności podejmowania decyzji, praktycznie nie pozostawia mu wyboru, po której stronie ma się opowiedzieć. Ten mechanizm perswazji Stanisław Barańczak nazywa „mechanizmem odbioru bezalternatywnego, czyli spełnieniem warunku zwolnienia od decyzji”. (Barańczak, 1975)

Podobną funkcję pełnią klisze językowe, czyli stereotypowe, wielokrotnie powielane, przez co zapadające w pamięć odbiorców wyrażenia językowe o wysokim stopniu nasycenia wartościującego i emocjonalnego. Mają one postać haseł, skrzydlatych słów będących często cytatami wypowiedzi polityków czy propagandystów lub wyrazów-etykiet, niosących ze sobą duży ładunek dodatkowych treści. Pozytywne nacechowanie mają wyrażenia językowe, odnoszące się do rosyjskiej ideologii, armii, uzbrojenia, celów tzw. specoperacji itp.: *русский мир, скрепы, вторая армия мира, возьмём Киев за три дня!, аналогов нет, русские своих не бросают, украинцы будут встречать с цветами, украинцы ждут, возвращение в родную гавань, большинство человечества за нас, борьба против однополярного мира, победа будет за нами.*

W tekstach są obecne klisze językowe, uzasadniające rozpoczęcie działań wojennych:

геноцид донбасского народа, где вы были 8 лет?, восемь лет бомбили Донбасс, у нас не было другого выхода, мы не могли поступить иначе, а также nawoływania wojenne: священная война!, Гойда!

Wyrażana w nich pozytywna ocena odgrywa nie tyle rolę informacyjną, co pragmatyczną: „Оценка предназначена для воздействия на адресата. Заключение в ней похвала не есть неадресованное выражение эмоции, она имеет своей целью вызвать у адресата определенное психологическое состояние, т.е. отражает не собственно семантический, а прагматический аспект знаковой ситуации”. (Арутюнова, 1988, s. 44)

¹⁰ Путин сравнил себя с Петром I и назвал своей задачей возвращение территорий.
<https://www.bbc.com/russian/news-61749842>, 15.07.2024.

Szeroko stosowane są również klisze językowe odnoszące się do Ukrainy i jej sojuszników, mające nacechowanie jednoznacznie negatywne, często pogardliwe: *Украина имени В.И. Ленина, киевский режим, коллективный запад, англосаксы*, służące zastraszaniu: *биологические лаборатории, боевые комары, грязная бомба* lub wzywające do ataku: *бить по центрам принятия решений*. Niepowodzenia na froncie zmusiły propagandystów rosyjskich do wyolbrzymienia sił przeciwnika, dlatego w tekstach oficjalnych mediów Rosja walczy już nie tylko z Ukrainą, lecz z całym blokiem NATO: *с нами воюет всё НАТО, мы воюем против НАТО*, gdzie agresorem są właśnie państwa zachodnie: *война НАТО с Россией*, które zamierzają *уничтожить Россию и завладеть ресурсами*:

*Стратегическая цель США и их союзников по НАТО — победа над Россией на поле боя как механизм существенного ослабления или даже уничтожения нашей страны. Ради достижения этой цели наши оппоненты готовы на многое. (С. Лавров)*¹¹

*Они хотят завладеть ресурсами. Россия — страна номер один в мире по природным ресурсам (...). США и Европа желают заполучить такие ресурсы России, как газ, нефть, уран, никель, алюминий, удобрения, азот, в связи с чем на Западе «одержимы» идеей «сломать» президента России.*¹²

Pod adresem państw NATO pojawiają się jawne groźby użycia broni jądrowej i obrócenia ich w tzw. *радиоактивный пепел*:

*Россия – единственная страна в мире, которая реально способна превратить США в радиоактивный пепел. (Д. Киселев)*¹³

*Ответ России будет незамедлительным и приведёт вас к таким последствиям, с какими вы ещё в своей истории не сталкивались. (В. Путин)*¹⁴

*Судя по происходящему и еще собирающемуся произойти, эта неделя знаменует или преддверие нашей скорой победы, или преддверие ядерной войны. Не могу разглядеть ничего третьего. (М. Симонян)*¹⁵

¹¹ Лавров заявил о стремлении США и НАТО уничтожить Россию. <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/63aa866a9a79471a2606f5ba>, 15.07.2024.

¹² В США раскрыли, чего Запад хочет от России. <https://www.gazeta.ru/politics/news/2024/01/29/22213795.shtml>, 15.07.2024.

¹³ Новости Киселева: Россия способна превратить США в радиоактивный пепел. https://www.youtube.com/watch?v=8a5Wqh2Lj_s, 15.07.2024.

¹⁴ Обращение Президента Российской Федерации. <http://kremlin.ru/events/president/news/67843>, 15.07.2024.

¹⁵ Post Margarity Simonian na platformie X. https://twitter.com/m_simonyan/status/1572168609555701760, 15.07.2024.

Stałe miejsce w języku mediów rosyjskich zajmują również mikroteksty mające postać porzekadeł, aforyzmów bądź hasel propagandowych. Są to krótkie wypowiedzi czołowych polityków lub propagandystów, niosące duży ładunek ideologiczny. Wielokrotnie powtarzane w audycjach publicystycznych trafiają do języka potocznego, gdzie stają się skrzydlatymi słowami, często nabierając dodatkowych sensów:

Есть такая профессия родину защищать. (В. Соловьев)
Нравится, не нравится, терпи, моя красавица. (В. Путин)
Не смешите мои Искандеры! (В. Путин)
Мы-то по большому счёту всерьёз пока ещё ничего не начинали.
 (В. Путин)
Мы, как мученики, попадем в рай, а они просто сдохнут. (В. Путин)
Зачем нам такой мир, в котором нет России? (В. Путин)
Пацан сказал, пацан сделал. (С. Лавров)
Самые ярые антисемиты это евреи. (С. Лавров)
Хватит врать. (М. Симоньян)
Ошибаться можно, врать нельзя. (А. Белоусов)

Propaganda rosyjska sięga także po symbole graficzne. Szeroko stosowane są znaki łacińskich liter Z i V, umieszczane pierwotnie na sprzęcie wojskowym, wtórnie zaś na ubraniach, budynkach, samochodach itp. Pojawiają się one również w hasłach propagandowych, a także w nazwach własnych, w tym w zapisie nazwisk: *За Россию!*, *За правды!*, *За мир!*, *V правде сила!*, *Рыцкий мир*, *Роззия*, *Кузбас*, *Министерство обраЗования*, *ГаЗманов*, *РогоЗин*. Służą one wyrażaniu swojej pozycji, identyfikowaniu się z grupą zwolenników wojny, opowiedzeniu się za podbojem i anektowaniem terytoriów ukraińskich. Ponadto pełnią niemal funkcję magiczną – mają chronić rosyjskich żołnierzy na froncie.

Celem zastosowania w tekstach propagandowych zarówno wyrazów i znaków pełniących funkcję symboliczną, jak i klisz językowych jest emocjonalizacja przekazu przy jednoczesnym ograniczeniu wysiłku intelektualnego, niezbędnego do interpretacji tekstu. Nasycenie emocjonalne w połączeniu z minimalizacją informacji powoduje, iż odbiór staje się irracjonalny, bezrefleksyjny, oparty jedynie na odczuciach. Mechanizm ten, nazywany przez Stanisława Barańczaka „mechanizmem emocjonalizacji odbioru, czyli spełnieniem warunku bezrefleksyjnej percepcji” (Barańczak, 1975), działa tym skuteczniej, im częściej odwołuje się do emocji podstawowych lub wręcz instynktu, np. strachu.

Ponadto klisze językowe wielokrotnie powtarzane w mediach pozostają na długo w pamięci odbiorcy. Upraszczają one komunikację, pozornie ułatwiają mu orientację w przestrzeni informacyjnej i określenie własnej pozycji. Z jednej strony autor tekstu korzysta z gotowych, utrwalonych już w świadomości odbiorcy wyrażań językowych i nie musi poszukiwać nowych sposobów wyrażania myśli, co potencjalnie mogłoby pociągać za sobą niebezpieczeństwo nieporozumienia, a przecież celem przekazu jest jednoznaczny odbiór tekstu.

Z drugiej strony zaś odbiorca dostrzega znany mu schemat językowy, bez trudu go rozpoznaje i odczytuje zawartą w nim myśl, co również ogranicza jego wysiłek intelektualny. Zatem mamy tu do czynienia z „mechanizmem wspólnoty świata i wspólnoty języka, czyli warunkiem pełnego porozumienia” (Barańczak, 1975), który polega na tworzeniu tekstów nie służących poszerzeniu wiedzy odbiorcy lecz budowaniu poczucia wspólnoty. Pełne porozumienie wymaga użycia prostego, zrozumiałego języka, który nie zmusza do refleksji i nie powinien powodować jakichkolwiek wątpliwości interpretacyjnych. Dlatego też z dyskursu publicznego szybko zniknęły trudne do wymówienia słowa określające cele operacji wojennej: *денацификация* i *демилитаризация*, których znaczenie mogło być niejasne dla pewnej części odbiorców. Poprzez wspólnotę języka nadawca buduje poczucie więzi z odbiorcą. Bliskość języka ma sugerować również tożsamość uznawanych przez nich systemów wartości i odczuwanych emocji.

Nowomowa charakteryzuje się także częstym naruszaniem reguł konwersacji, zwłaszcza reguły jakości, zalecającej podawanie jedynie prawdziwych informacji i rzetelnych dowodów. (Grice, 1980) W tekstach rosyjskiej propagandy możemy spotkać jawne kłamstwa dotyczące przede wszystkim działań wojennych, ale także sytuacji gospodarczej kraju: *мы ни на кого не нападали, вооружённые силы не наносят удары по гражданской инфраструктуре, по мирным целям не бьют, экономика выходит на траекторию роста, четвертая экономика в мире:*

В этой операции принимают участие только профессиональные военные - офицеры и контрактники. Призывников нет ни одного, и мы не планируем это делать, и не собираемся. Повторю еще раз, в этой операции принимают участие только мужчины, которые добровольно сделали для себя очень ответственный выбор в жизни - защищать Родину. Они выполняют эту задачу с честью. (В. Путин)¹⁶

В результате пожара на ракетном крейсере „Москва“ сдетонировал боезапас. Корабль получил серьезные повреждения. Экипаж полностью эвакуирован¹⁷

Вооруженные силы России не наносят артиллерийские или авиационные удары по городам Украины. Военная инфраструктура поражается высокоточным оружием. Гражданскому населению ничего не угрожает.¹⁸

¹⁶ Президент РФ заявил, что в операции на Украине участвуют только профессионалы. <https://www.interfax.ru/russia/826579>, 15.07.2024.

¹⁷ Минобороны РФ сообщило о сдетонировавшем боезапасе на крейсере "Москва". <https://www.interfax.ru/russia/834853>, 15.07.2024.

¹⁸ ВС России наносят удары и по гражданской инфраструктуре: Минобороны РФ дезинформирует. <https://fip.am/ru/18395>, 15.07.2024.

*Подразделения вооруженных сил Украины в боевых действиях преимущественно не участвуют. Ожесточенное сопротивление оказывают только батальоны украинских нацистов.*¹⁹

*Потерь в вооруженных силах России нет.*²⁰

Z manipulacją językową mamy również do czynienia w przypadku niepełnych lub zniekształconych cytowań, np. przedstawiciel Rosji przy ONZ Wasilij Niebienzia przytoczył za „Meduzą” fragment wypowiedzi Kateryny Ukraincewej z Buczy pomijając zakończenie, które zmienia sens całego tekstu na przeciwny: *Бывало так, что (российские) солдаты передавали сухпаек в подвал*, tymczasem pełna wypowiedź kończy się słowami: *а потом кидали туда гранаты*.²¹ Innym mechanizmem naruszającym reguły konwersacji jest przytaczanie wielu możliwych interpretacji zdarzeń. Dotyczy to przede wszystkim zbrodni wojennych, popełnianych przez rosyjskich żołnierzy, takich jak ludobójstwo w Buczy lub bombardowanie domów mieszkalnych, centrów handlowych, szpitali czy dworca kolejowego. Odbiorca gubi się wśród licznych pseudoinformacji i dochodzi do przekonania, że trudne lub niemożliwe jest wskazanie realnych przyczyn zdarzenia, a więc i poznanie całej prawdy o nim: *не все так однозначно, всю правду все равно не узнаем*. Propagandyści zaprzeczają zbrodniom dokonywanym przez rosyjską armię i informacje o podobnych tragediach określają jako *фейк ньюс: инсценировка в духе Бучи, провокация а ля Буча, фейк в стиле Бучи, провокация, подготовленная властями Украины и их западными спонсорами*.

Typowa dla nowomowy jest także eufemizacja, która ma za zadanie zamaskowanie pewnych niepożądanych zjawisk, odwrócenie od nich uwagi, nienarażanie odbiorcy na negatywne emocje. Wojnę propaganda określa jako: *спецоперация, конфликт на Украине, украинский кризис, ситуация на Украине, кризис на Донбассе, агрессию – превентивный удар*, zamiast ‘strzelać’ czy ‘bombardować’ używa słowa *работать*. O porażkach na froncie i wycofywaniu wojsk mówi się: *всё идёт по плану, перегруппировка, шаг (жест) доброй воли, деэскалация, кардинальное сокращение наступления, перегруппирование, запланированная перегруппировка, нам пришлось маневрировать с элементами отступления, выравнивание линии фронта, отвод войск на более выгодные рубежи*, o wybuchach składów amunicji i ich przyczynach: *неординарное происшествие, загорелась салитра, воспламенился из-за линзы, детонация боеприпасов из-за возгорания*,

¹⁹ Силы ДНР и ЛНР при поддержке РФ движутся вглубь Украины по двум направлениям. <https://www.interfax.ru/world/824554>, 15.07.2024.

²⁰ «Потерь в вооруженных силах России нет». Как продвигается операция на Украине. <https://www.gazeta.ru/army/2022/02/25/14577229.shtml>, 15.07.2024.

²¹ «Кто-то перед смертью ехал на велосипеде. Кто-то гулял парой» Буча. Депутат местного совета Катерина Украинцева — о том, как этот город жил под российской оккупацией. <https://meduza.io/feature/2022/04/03/kto-to-pered-smertyu-ehal-na-velosipede-kto-to-gulyal-paroy>, 15.07.2024.

хлопок, o rozbitym samolocie: жёсткая посадка, сближение, касание двух самолётов, o zatonięciu krążownika „Moskwa”: судно не сумело удержаться на плаву, o zdetonowaniu ładunku wybuchowego na moście Krymskim: повреждение Крымского моста, происшествие / ситуация / чп на Крымском мосту, o wybuchach w zakładach przetwórstwa naftowego: поломки на НПЗ, ostrzał Bielgorodu i ewakuację młodzieży gubernator Wiaczesław Gładkow nazywa doskonałą okazją do podróżowania i zwiedzania różnych regionów Rosji²², wzrost cen i poziomu zadłużenia Rosjan w bankach oraz deficyt towarów prezes Banku Centralnego Rosji Elwira Nabiullina i minister finansów Anton Siłuanow wyjaśniają bogaceniem się społeczeństwa. Inne często powielane eufemizmy to pr.: водопроявление (potop, powodki), фильтрация информации (cenzura), задымление (pożar). Kryzys ekonomiczny spowodowany przez wydatki wojenne i sankcje opisują eufemizmy: ограничено готовы к санкциям, высвобождение с работы / оптимизация штата / вывод в простой (masowe zwolnienia z pracy), работники, находящиеся в простое (bezrobotni), бережливая модель потребления (ubóstwo), временный рост цен (inflacja), параллельный / альтернативный импорт (przemyt), запрет определённых действий (areszt domowy).

Chęć zawoalowania negatywnej informacji prowadzi do tworzenia alogicznych konstrukcji, które można określić jako oksymoron: отрицательный рост экономики, развитие экономики с негативной динамикой. Pozbawione logiki są także konstrukcje z użyciem rzekomych antonimów:

Мы не требуем, чтобы Зеленский сдавался. Требуем прекратить сопротивление. (С. Лавров)²³

Jeszcze dalej w manipulacji posuwa się propaganda nadając wyrazom znaczenie przeciwstawne: освободить zamiast захватить, уничтожить, dolar, którego cena wzrasta, zdaniem W. Putina, скукоживается, czy w cytowanym przez kolaboranta donieckiego Kirilla Stremousowa tekście piosenki: когда мы отступаем, это значит, мы вперёд идём. W niektórych wypowiedziach propagandystów manipulacja polega na zmianie znaku wartości, np. pozytywne nacechowanie dla Margarity Simonian może mieć zjawisko cenzury, a nawet głodu:

У нас было два периода в нашей истории, когда не было или почти не было цензуры. Это был период с 1905 по 1917. Мы помним, чем все это кончилось. И это был период перестройки и последовавших наших драгоценных девяностых. Мы помним, чем это кончилось. Оба раза это кончилось развалом страны. Не может большое государство

²² Гладков: в регионах России приняли более 13 тысяч белгородских детей. <https://yamal-media.ru/news/gladkov-v-regionah-rossii-prinjali-bolee-13-tysjach-belgorodskih-detej>, 15.07.2024.

²³ «Мы не требуем, чтобы Зеленский сдавался. Требуем прекратить сопротивление». <https://www.gazeta.ru/politics/2022/05/02/14806640.shtml>, 15.07.2024.

существовать без контроля над информацией. И они, те, кто заставил нас записать в нашу Конституцию, что цензура запрещена, это прекрасно понимают. Они, которые нас десятилетиями учили, что так нельзя, ай ай ай, свободное общество не может быть – вот это мое любимое – не может быть развитой экономики там, где нет развитой политической системы, свободной политической системы. Чушь собачья. Посмотрите на Китай. Нравится экономика Китая кому-нибудь? Мне нравится. И что, там есть какая-то свобода в политической жизни страны? В информационной жизни страны? Ее близко нет. И не было никогда. И, может быть, и неплохо? И, может быть, хорошо? Это же абсолютно самое такое время по духоподъемности, лучшее из того, что было в Советском Союзе (...) Оказывается, мы этого ждем, все. Информационную политику надо менять, культурную политику надо менять. Сейчас самое время, сейчас время вот этого перелома вообще посмотреть на все, что у нас происходит в нашей стране по-другому, начиная с фразы «цензура запрещена» в Конституции. (М. Симоньян)²⁴

Развивая тему «кушать хочется», знаете, появилась такая циничная шутка, даже не шутка, просто возглас такой в Москве, несколько раз уже слышала от разных людей, такая вот: Вся надежда на голод. Что имеется в виду? Имеется в виду, что вот начнется голод, и тут они образумятся и санкции снимут и вообще будут с нами дружить, потому что осознают, что не дружить с нами невозможно. (М. Симоньян)²⁵

Zbombardowanie Mariupola może być nazwane procesem, w wyniku którego miasto „oczyściło się” z „błyskotek” w postaci np. parków:

Мариуполь теперь, Мариуполь очистился, ощущение, что вот этими всеми красотами, мишурой, парками там его осквернили, а теперь, да, через страшное, через ужасное, но он очистился. (М. Пирогова)²⁶

Analiza tekstów współczesnej rosyjskiej oficjalnej publicystyki nasuwa skojarzenia z Oceanią George'a Orwella, dlatego też nieprzypadkowe, choć być może niezamierzone, są odniesienia do Orwellowskiej nowomowy, gdzie wojna oznacza pokój, a wolność – zniewolenie:

Запрет как норма права, из которой конструируется закон, и слово должно быть очень четким, которое что-то запрещает это и есть самая большая свобода человека. А вам всегда говорят: Вот депутаты

²⁴ Маргарита Симоньян призывает к тотальной цензуре и рассказывает о своем пионерском детстве. <https://www.youtube.com/watch?v=BPbY4IWb5Qc>, 15.07.2024.

²⁵ Вся надежда на голод - у Путина проговорились о планах относительно Украины. <https://www.youtube.com/watch?v=C-iiFBaQETA>, 15.07.2024.

²⁶ У россиян заявили, что Мариуполь умышленно разрушили для "очищения от скверны красотей". <https://news.liga.net/politics/video/u-rossiyan-zayavili-chto-mariupol-umyshlenno-razrushili-dlya-ochischniya-ot-skverny-krasivostey>, 15.07.2024.

только запрещают. Это ложное, совершенно ложное, ошибочное представление. Запрет, это как раз и есть там, где человек свободен. А что такое право? Да это и есть самая большая несвобода. Я вам могу сказать, что, чем больше прав у нас будет, тем мы менее свободны, потому не надо к этому стремиться, к регулированию только правами, чем больше прав, тем больше несвободы. (Е. Мизулина)²⁷

Historyk rosyjski Tamara Ejdelman mówi o zaistnieniu we współczesnej Rosji wszystkich oznak faszyzmu²⁸, czego konsekwencją może być pewne podobieństwo propagandy rosyjskiej do nazistowskiej propagandy Trzeciej Rzeszy. Przejawia się to w wypowiedziach rosyjskiego eksperta wojennego Aleksandra Artamonowa, który nie tylko dzieli narody na pierwszy i drugi sort, ale też kraje na potrzebne i niepotrzebne, podkreśla konieczność walki o przestrzeń życiową²⁹. W mediach rosyjskich pojawiają się wezwania nawiązujące do potrzeby ostatecznego rozwiązania kwestii ukraińskiej lub hasła konstrukcją i treścią przypominające hasła funkcjonujące w faszystowskich Niemczech: *окончательное решение украинского вопроса, Одна страна, один президент, одна победа* (por.: *Ein Volk, ein Reich, ein Führer*).

Podsumowując, można stwierdzić, że język tekstów propagandy nie służy przekazywaniu rzetelnej informacji i komentowaniu wydarzeń, lecz raczej kreuje rzeczywistość wygodną dla władzy, buduje poczucie porozumienia z odbiorcą, wspólnoty światów i wspólnoty systemów wartości, stosując manipulacyjne strategie nakłaniania charakterystyczne dla nowomowy. Pełni więc raczej funkcje rytualne niż komunikacyjne. Benedykt Sarnow w książce *Наши советский новояз* stwierdza: „Политический жаргон, который навязывала (и навязала) нам власть, был вовсе не безобиден. Это был яд, который люди впитывали бессознательно. И незаметно для них самих он оказывал на них свое пагубное действие”. (Сарнов, 2005, s. 9) Niestety trucizna rosyjskiej propagandy nadal sączy się do umysłów jej odbiorców.

²⁷ Мизулина: запрет - это свобода. <https://www.youtube.com/watch?v=gjZhF-VKS0o>, 15.07.2024.

²⁸ Историк Эйделман: в Украине нацизма нет, а вот в России есть все признаки фашизма. <https://war.obozrevatel.com/istorik-ejdelman-v-ukraine-natsizma-net-a-vot-v-rossii-est-vse-priznaki-fashizma.htm>, 15.07.2024.

²⁹ На «Первом канале» украинцев назвали «людьми второго сорта». Теперь z-сообщество обсуждает, является ли это фашизмом или нет. <https://www.agents.media/na-pervom-kanale-ukraintsev-nazvali-lyudmi-vtorogo-sorta-teper-z-soobshhestvo-obsuzhdaet-yavlyaetsya-li-eto-fashizmom-ili-net/>, 15.07.2024.

Bibliography

- Barańczak, S. (1975). „Słowo-perswazja-kultura masowa”. W: *Twórczość*, nr 7.
- Bralczyk, J. (1996). *Język na sprzedaż*. Warszawa.
- Bralczyk, J. (2000). Manipulacja językowa. W: Z. Bauer, E. Chudziński (red.). *Dziennikarstwo i świat mediów*. Kraków.
- Bralczyk, J. (2002). *O języku polskiej propagandy politycznej lat siedemdziesiątych*. Warszawa.
- Bralczyk, J. (2003). *O języku polskiej polityki lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych*. Warszawa.
- Bralczyk, J. (2007). *O języku propagandy i polityki*. Warszawa.
- Głowiński, M. (1990). *Nowomowa po polsku*. Warszawa.
- Głowiński, M. (1991). *Marcowe gadanie. Komentarze do słów. 1966–1971*. Warszawa.
- Głowiński, M. (2009). *Nowomowa i ciągi dalsze. Szkice dawne i nowe*. Kraków.
- Grice, H.P. (1980). Logika a konwersacja. W: B. Stanosz (red.). *Język w świetle nauki*. Warszawa.
- Post Margarity Simonian na platformie X. https://twitter.com/m_simonyan/status/1572168609555701760, 15.07.2024.
- Sławiński, J. (red.) (1988). *Słownik terminów literackich*. Wrocław.
- Zybatow, L.N. (1995). *Russisch im Wandel. Die russische Sprache der Perestrojka*. Wiesbaden.
- Арутюнова, Н.Д. (1988). *Типы языковых значений. Оценка. Событие. Факт*. Москва.
- В США раскрыли, чего Запад хочет от России. <https://www.gazeta.ru/politics/news/2024/01/29/22213795.shtml>, 15.07.2024.
- ВС России наносят удары и по гражданской инфраструктуре: Минобороны РФ дезинформирует. <https://fip.am/ru/18395>, 15.07.2024.
- Вся надежда на голод - у Путина проговорились о планах относительно Украины. <https://www.youtube.com/watch?v=C-iiFBaQETA>, 15.07.2024.
- Гладков: в регионах России приняли более 13 тысяч белгородских детей. <https://yamal-media.ru/news/gladkov-v-regionah-rossii-prinjali-bolee-13-tysjach-belgorodskih-detej>, 15.07.2024.
- Дуличенко, А.Д. (1994). *Русский язык конца XX столетия*. München.
- Земская, Е.А. (1996а). „Клише новояза в языке постсоветского общества”. W: *Вопросы языкознания*, nr 3.

- Земская, Е.А. (1997). Активные тенденции словопроизводства. W: Е. Ширяев (red.). *Русский язык*. Ополе.
- Земская, Е.А. (red.). (1996b). *Русский язык конца XX столетия (1985-1995)*. Москва.
- Иван Охлобыстин о войне. <https://starsaboutwar.in.ua/ru/ivan-okhlobystin>, 15.07.2024.
- Историк Эйдельман: в Украине нацизма нет, а вот в России есть все признаки фашизма. <https://war.obozrevatel.com/istorik-ejdelman-v-ukraine-natsizma-net-a-vot-v-rossii-est-vse-priznaki-fashizma.htm>, 15.07.2024.
- Копнина, Г.А. (2007). *Речевое манипулирование*. Москва.
- Кронгауз, М.А. (1993). Новейшая история русского языка: эпоха социализма. W: S. Gajda (red.). *Języki słowiańskie wobec współczesnych przemian w krajach Europy Środkowej i Wschodniej*. Ополе.
- Кто-то перед смертью ехал на велосипеде. Кто-то гулял парой Буча. Депутат местного совета Катерина Украинцева — о том, как этот город жил под российской оккупацией. <https://meduza.io/feature/2022/04/03/kto-to-pered-smertyu-ehal-na-velosipede-kto-to-gulyal-paroy>, 15.07.2024.
- Лавров заявил о стремлении США и НАТО уничтожить Россию. <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/63aa866a9a79471a2606f5ba>, 15.07.2024.
- Маргарита Симоньян призывает к тотальной цензуре и рассказывает о своем пионерском детстве. <https://www.youtube.com/watch?v=BPbY4IWb5Qc>, 15.07.2024.
- Мизулина: запрет - это свобода. <https://www.youtube.com/watch?v=gjZhF-VKS0o>, 15.07.2024.
- Минобороны РФ сообщило о сдетонировавшем боезапасе на крейсере "Москва". <https://www.interfax.ru/russia/834853>, 15.07.2024.
- Мы не требуем, чтобы Зеленский сдавался. Требуем прекратить сопротивление». <https://www.gazeta.ru/politics/2022/05/02/14806640.shtml>, 15.07.2024.
- На „Первом канале” украинцев назвали „людьми второго сорта”. Теперь z-сообщество обсуждает, является ли это фашизмом или нет. <https://www.agents.media/na-pervom-kanale-ukraintsev-nazvali-lyudmi-vtorogo-sorta-teper-z-soobshhestvo-obsuzhdaet-yavlyaetsya-li-eto-fashizmom-ili-net/>, 15.07.2024.

На „Первом канале» украинцев назвали «людьми второго сорта». Теперь z-сообщество обсуждает, является ли это фашизмом или нет. <https://www.agents.media/na-pervom-kanale-ukraintsev-nazvali-lyudmi-vtorogo-sorta-teper-z-soobshhestvo-obsuzhdaet-yavlyaetsya-li-eto-fashizmom-ili-net/>, 15.07.2024.

Новости Киселева: Россия способна превратить США в радиоактивный пенел. https://www.youtube.com/watch?v=8a5Wqh2Lj_s, 15.07.2024.

Обращение Президента Российской Федерации. <http://kremlin.ru/events/president/news/67843>, 15.07.2024.

Потерь в вооруженных силах России нет. Как продвигается операция на Украине. <https://www.gazeta.ru/army/2022/02/25/14577229.shtml>, 15.07.2024.

Президент РФ заявил, что в операции на Украине участвуют только профессионалы. <https://www.interfax.ru/russia/826579>, 15.07.2024.

Против нас воюют силы зла, это силы тьмы, сатанинские силы — Дмитрий Певцов мобилизованным. <https://svtv.org/online/protiv-nas-voiuut-sily-zla-eto-sily-tmy-sataninskiie-sily-dmitrii-pievtsov-mobilizovannym/>, 15.07.202.

Путин назвал традиционные ценности фундаментом российского бытия. <https://www.vedomosti.ru/society/news/2024/03/06/1024121-traditsionnie-tsennosti-fundamentom>, 15.07.202.

Путин сравнил себя с Петром I и назвал своей задачей возвращение территорий. <https://www.bbc.com/russian/news-61749842>, 15.07.2024.

Путин: “Нет больше той любви, как если кто положит душу свою за друзей своих”. <https://www.slavicsac.com/2022/03/20/putin-crimea-luzhniki/>, 15.07.2024.

Путин: для России неприемлемо, чтобы детям навязывали извращения. <https://tass.ru/politika/15921455>, 15.07.2024.

Румянцева, Т.Г. (2012). Русский язык: от советского «новояза» к культурным «нормам» глобального общества, Материалы III Международной научно-практической конференции 29—31 марта 2012 г.. Минск.

Сарнов, Б. (2005). Наш советский новояз. Москва.

Силы ДНР и ЛНР при поддержке РФ движутся вглубь Украины по двум направлениям. <https://www.interfax.ru/world/824554>, 15.07.2024.

Сквородников, А.П. (2017). Экология русского языка. Словарь лингвоэкологических терминов. Москва.

Соловьев назвал Украину и Запад слугами сатаны и призвал их уничтожить как Содом и Гоморру. <https://www.agents.media/soloviev-propaganda-satan-servants/>, 15.07.2024.

Стенограмма выступления Владимира Путина 30 сентября 2022. <https://www.kp.ru/daily/27452.5/4655517/>, 15.07.2024.

У россиян заявили, что Мариуполь умышленно разрушили для "очищения от скверны красотей". <https://news.liga.net/politics/video/u-rossiyan-zayavili-chto-mariupol-umyshlenno-razrushili-dlya-ochisleniya-ot-skvernoy-krasivostey>, 15.07.2024.

Correspondence concerning this paper should be addressed to

Dr. Teresa Giedz-Topolewska – Assistant professor - a faculty member of the Slavic Studies Department (The State University of Applied Sciences in Chełm, Poland).

E-mail: tgiedz@tlen.pl